

L'Ampliació del Mol de Química del Port de Tarragona

Gustau Vivar Lombarte

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

INDEX

1. INTRODUCCIÓ	2
2. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC	4
3. NOTÍCIES HISTÒRIQUES	6
4. ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS	9
5. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ	12
6. METODOLOGIA.....	13
7. DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS.....	14
Estratigrafia del jaciment.....	14
Descripció dels treballs	14
Resultats de la intervenció arqueològica	15
8. CONCLUSIONS	16
9. BIBLIOGRAFIA.....	17
10. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA	19
Documentació fotogràfica	19
Documentació planimètrica.....	23

1. INTRODUCCIÓ

Les obres del **Desdoblament de l'Eix Transversal. Carretera C-25, del PK 117+095 al 132+380, tram Aguilar de Segarra a Manresa**, al municipi de Rajadell (Bages), promogudes per la Generalitat de Catalunya, es van desenvolupar en diverses zones d'interès històric i arqueològic dins del terme municipal de Rajadell. Per aquest motiu l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Direcció General del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, va promoure una seguit de prospeccions arqueològiques al llarg de tota la traça on estava projectada la construcció de la nova via.

La primera prospecció realitzada va ser un estudi de tot el tram, aquest primer treball va ser dut a terme per Laura Suau entre el mesos de maig i juny de 2005¹. Posteriorment es va realitzar un seguit de treballs a la zona de Sant Amanç a càrrec de l'arqueòleg José Espejo el mes de setembre de 2008². Com a resultat de totes aquestes evidències es van realitzar diverses intervencions arqueològiques. El 2009 es van excavar les restes documentades dos anys abans, sota la direcció tècnica de Joan Piera i Sancerni. L'excavació arqueològica de 2009 va permetre la documentació d'un enterrament dins un retall indeterminat. La negativa i el seu farciment va restar sense exhumar i no es va poder prosseguir la intervenció fins a final de l'any 2010. Aquesta excavació va ser duta a terme per l'arqueòloga Montse Rio Carra³.

Durant el 2011, un cop es van iniciar les obres del desdoblament de l'Eix Transversal (carretera C-25 al tram Aguilar de Segarra a Manresa) es va fer tot el seguiment dels rebaixos de la capa vegetal a càrrec de l'arqueòleg José Espejo i novament es va fer una nova excavació arqueològica a l'entorn de Sant Amanç, aquest cop va ser Damià Griñó que va fer-se càrrec dels treballs arqueològics.

Al desembre de 2011, per les necessitats de la constructora RUBAU es van iniciar uns rebaixos a la zona nord de l'estació de Rajadell, a l'oest de la carretera de l'estació (BV-3012). Aquest fet va motivar un seguiment arqueològic per part de l'arqueòloga Daria Calpena. Al projecte inicial s'havien de fer totes les extraccions de terres alhora però la dinàmica dels treballs de l'obra van fer que en un primer moment, al desembre de 2011, es realitzessin les remocions dels terrenys situats a l'oest i deixar per més endavant els

---

¹ SUAUI, 2005.

² ESPEJO, 2008.

³ PIERA i RIO, 2010.

moviments de terra que afectaven als altres camps. Així doncs, va quedar pendent un segon seguiment arqueològic per els nous rebaixos al predi est.

Aquest segon seguiment es va dur a terme a mitjans de 2012, quan es van iniciar els treballs d'obertura i rebaixos dels camps situats més cap al nord-est de l'excavació de 2011. La constructora RUBAU i l'empresa concessionària de l'obra, CEDINSA, va adjudicà la prospecció arqueològica a l'empresa ATICS, SL, aquest cop el seguiment arqueològic va anar sota la direcció de Marta Fàbregas.

2. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC

El municipi de Rajadell està situat a la part oriental de la comarca del Bages. Fins fa poc s'hi accedia només per una derivació de la carretera de Manresa a Calaf. A partir de 1996 l'accés des de Manresa és directe per mitjà de l'Eix Transversal. El municipi està format per petites agrupacions i cases escampades. El nucli urbà està centrat per la mola massissa del castell, d'origen gòtic, situat en d'indret més enlairat del poble de Rajadell.

L'element determinant del territori és la riera de Rajadell, que desemboca al riu Cardener, ja al terme de Manresa. Aquesta riera ha estat des de molt antic (des de l'època romana i tal vegada des de la prehistòria) una zona de pas que comunica el pla del Bages amb el pla de la Segarra. La seva aigua fou aprofitada per moure un molí fariner al sector de Sant Amanç i, més tard, un altre al nucli dels Molins, però sobretot per regar els horts que es trobaven en tot el seu recorregut. La vall que configura la riera de Rajadell és estreta i, actualment, acull el pas de l'Eix Transversal (C-25).

El torrent més important és el torrent de l'Infern, que configura la vall de Vallformosa, gairebé paral·lela a la riera de Rajadell. D'oest a est trobem: el torrent de Valldòria i el torrent de can Torra, que s'uneixen donant lloc al torrent del Daurell; el torrent de l'Enfitat, torrent del Forn i el torrent del Puig. Al costat nord, trobem el torrent del Prim i d'altres de menor entitat. La riera rep l'aigua de molts torrents, gairebé secs tot l'estiu i amb poca aigua a l'hivern, excepte el torrent del Daurell i el de l'Enfitat, que van a parar tots dos a banda i banda del castell.

Les serres que envolten el municipi són les del Coll, Fontanelles, Can Torra, Palomes i Valldòria, que sobrepassen els 800 metres en algun punt i culminen al cogulló de Can Torra, amb 887 metres d'altitud.

El segle passat, el paisatge de Rajadell era dominat d'una manera absoluta per la vinya. Els anys posteriors a l'epidèmia de la fil·loxera van suposar un retrocés gradual de la vinya i el terreny abandonat va ser substituït per bosc de pi, alzina, roure i matolls. Un gran incendi el 1980 va afectar de manera molt greu el terme, després del qual la vegetació es va anar recuperant amb força rapidesa. Malgrat el terreny accidentat, caracteritzat per torrents i serrats, les planes que hi ha són conreades i, actualment, hi predomina el cereal.

La vil·la romana de Sant Amanç està situat al vessant sud d'un serrat de 435 metres d'alçada, en una zona anomenada Solana de Can Viladés. El jaciment s'estén a ambdós

cantons de l'Eix Transversal, en una recta situada entre dos ponts i a 125 m., vers llevant, del mas de Can Viladés. Les seves coordenades UTM són: 31TCG903214 entre 369 i 375 metres s.n.m.

Al sud del jaciment, el terreny baixa fins a 360 metres d'alçada, lloc per on passa la riera de Rajadell. A l'altra banda d'aquesta, el terreny puja ràpidament tot constituint una serralada que tanca aquesta vall i que al mateix temps constitueix un important massís de bosc anomenat Obaga de Can Viladés.

El conjunt arqueològic de Sant Amanç va ser en part arrasat durant els anys 80 per la construcció de la carretera N-141b, que va travessar pel mig el jaciment. Originalment la vil·la romana estava organitzada per mitjà de terrasses. En la banda nord del conjunt arqueològic hi ha la *pars urbana* de la vil·la, situada per sota d'un assentament ibèric preexistent. Els límits oest i est del jaciment semblen per ara prou clars, i es corresponen amb els límits de la zona excavada durant la campanya de 1996.

El límit sud del jaciment és el que fins ara, presentava més complexitat, ja que les restes tant d'època romana com medieval es perllonguen fins arribar a la paret de feixa que serveix de límit sud a aquesta terrassa de conreu. Més enllà d'aquesta paret no s'hi havia dut a terme cap sondeig i, per tant, l'àrea d'influència de la vil·la en aquest sector era, fins ara, desconeguda.

Seguint el traçat de la riera de Rajadell, al seu pas per la vil·la romana, es coneix la presència d'una via romana que unia les terres del sector de Manresa amb les de Calaf i Prats de Rei (antic municipi romà de *Sigarra*). El pas per aquest indret es el més adequat per desplaçar-se entre la comarca del Bages i la de l'Anoia, tal i com fins fa relativament poc temps ho feia l'antic camí ral de Manresa a Cervera i avui dia ho fa l'Eix Transversal.

El traçat de la via romana per aquest indret explica la importància que en el seu temps hauria tingut l'ocupació d'aquestes terres, dins l'organització i explotació del territori en època romana i medieval. De fet, l'existència d'una antiga via apareix documentada al segle X i, més endavant, al segle XVI, també s'esmenta el camí ral en el mateix tram.

3. NOTÍCIES HISTÒRIQUES

D'època prehistòrica només es coneixen en el municipi restes arqueològiques corresponents a dues balmes sepulcrales: la balma dels Moros (a prop de Cal Vilaseca i Cal Comallonga) i la balma de mas Bosch (al costat del camí vell de Manresa a Rajadell). Aquest tipus d'enterrament és el que es practicava durant el període que va del neolític a l'edat de bronze (en termes molt generals, entre el 2500 i el 1200 a.n.e.).

Si bé es coneixen jaciments d'època prehistòrica, no tenim cap dada, en canvi, de l'existència d'altres assentaments d'època ibèrica en aquesta zona, essent doncs el de Sant Amanç l'únic testimoni d'ocupació humana en cronologies entre els segles IV i I a.n.e.

Pel que fa a l'època romana, en canvi, coneixem altres punts on s'hi ha documentat la presència de restes que han donat indicis d'un poblament de caire rural. A més de la vil·la romana de Sant Amanç es coneixen dos assentaments més: l'església de Santa Maria de Monistrol a Monistrolet i Cal Balart (a 1300 metres al sud de Rajadell).

A l'església de Santa Maria de Monistrol (al nucli de Monistrolet de Rajadell) s'han trobat restes que demostren l'origen romà d'aquest indret. El topònim de Monistrol sol ser indicatiu d'un lloc amb tradició de culte anterior a la reconquesta (visigòtic o romà). Es podria suposar, doncs, l'existència d'un nucli religiós (monestir, basílica paleocristiana o temple pagà) anterior a l'església romànica.

Finalment, del jaciment de Cal Balart només en coneixem la troballa d'un pondus, el qual aporta molt poques dades sobre el tipus d'assentament establert en aquest indret.

El topònim de Rajadell és derivat del llatí *Rivo Agello*, segons uns, o de l'àrab *ragat* i el sufix romànic *ell*, segons altres, i es refereix sempre a un corrent d'aigua i a uns petits camps. El període de transició entre l'època romana i els segles X i XI (moment en què es troben les primeres notícies documentals) és mal conegut. De totes maneres, no podem oblidar la connexió que ha de tenir la presència de la vil·la d'època romana tardana amb la posterior edificació de l'església de Sant Amanç, situada al costat del mas de Can Viladés i documentada ja com *Sant Emanz* el 1027⁴.

Durant l'època medieval i moderna el centre polític i jurisdiccional de les terres de Rajadell fou el castell. La primera notícia del castell de Rajadell és del 1063, en un document en què

---

⁴ PIÑERO, J. 1994.

s'explica que el comte Ramon Berenguer I compra el castell de Grevalosa i on consta que limita amb el de *Rigadel*. Era un castell termenat que tenia adscrit el control d'un territori al seu entorn, que no era pas l'àrea del municipi actual.

És possible que durant els segles XI i XII el territori del terme fos patrimoni dels vescomtes de Cardona. Fins al segle XIII tan sols es coneixen dades disperses d'individus anomenats "Rajadell", la majoria en participació en expedicions militars. A partir del segle XIII es disposa de més documentació i ja es pot resseguir la història del castell, lligada al llinatge dels Rajadell, senyors del terme. Des de l'any 1248 es coneix bé la seva genealogia i alguns fets històrics rellevants. A començament del segle XVI el llinatge dels Rajadell s'extingí, quan l'any 1515 Bernat Joan de Cruïlles comprà el seu senyoriu.

Durant els segles XIV i XV, en motiu de les crisis provocades per les pestes (1348) i la guerra civil catalana (1472), la majoria dels masos van ser abandonats i el castell i l'església foren destruïts parcialment.

La recuperació s'inicià a partir del segle XVI, amb la instal·lació de famílies foranes als masos rònecs. És l'època de les confraries i totes les famílies en formen part, i hi ha el costum, des de començament del segle XVI, d'aplegar la gent a la plaça de Rajadell per tractar afers generals o per a la presa de possessió del terme (per part d'un procurador del castell i el terme, davant de tot el poble i en nom del senyor del terme).

Aquest període porta a l'enfortiment dels grans masos, que culmina a la primera meitat del segle XVII. Durant tota l'etapa medieval i moderna (fins al segle XVIII) a l'actual nucli antic de Rajadell només hi havia el castell i l'església. Els habitants de Rajadell vivien en masos aïllats o bé agrupats en petits recintes fortificats, com el lloc de Cirera, el lloc de Novelles o l'Oliver, o també la sagrera de Sant Amanç.

L'època contemporània és marcada per una gran expansió del conreu de la vinya, que possibilita un important augment demogràfic. Les principals masies es beneficiaren d'aquest fenomen i, per tal d'aprofitar al màxim les terres, van facilitar l'establiment de famílies de parcers en cases de pagès distribuïdes per tot el territori. Així s'aconseguí una implantació de la vinya per tots els racons de la geografia de Rajadell, fins a extrems exagerats.

La fil·loxera, que arribà al Bages a l'entorn del 1890, suposà un cop fort per al conreu de la vinya, però no pas el seu final. Segurament s'abandonaren les terres menys aptes i més dificultoses de treballar, però, un cop superada la crisi, amb la introducció del nou cep americà, la vinya tornà a florir en les terres de Rajadell.

L'origen del nucli antic de Rajadell cal considerar-lo en relació amb aquest procés de la vinya. Sembla que la política que iniciaren els senyors del terme (els Pignatelli), cap a final del segle XVIII, d'afavorir l'establiment de famílies a la zona propera al castell tenia com a motiu principal l'estímul del conreu de la vinya. El senyor cedia un tros de terra per edificar casa i com a contrapartida demanava un cens gairebé simbòlic. Tot i això, l'impuls urbanitzador no va tenir lloc fins a la segona meitat del segle XIX. El 1880 s'aixecaren 22 cases i a final de segle l'estructura del nucli antic quedà pràcticament fixada. A la segona meitat del segle es registra l'aparició de dos nuclis més: les Casetes i el nucli dels Molins, on sorgiren els molins de farina i d'oli i les fàbriques d'aiguardent.

4. ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS

Els jaciments arqueològics existents pels de Rajadell que hi ha documentats en el Catàleg de Patrimoni són:

CAN VILADÉS: jaciment d'època romana no excavat que es va documentar arran de la campanya de prospecció de 1995. En aquesta es va documentar fragments de ceràmica romana en superfície, es van recollir diferents fragments de ceràmica comuna romana, terra sigil·lada i *tegulae*. Aquest fet va fer pensar en un provable lloc d'habitació.

VIA ROMANA/CAMÍ RAL: aquesta via romana va ser aprofitada en època moderna com a camí ral. Aquest camí aniria de la zona de Manresa cap a Prats del Rei. Es tractaria de l'eix del Llobregat de la Via Augusta.

Els trams conservats són:

- el tram de Monistrolet, on es documenten roderes sobre la roca natural.
- el tram de les Casetes de l'Oratori, on es conserva una làpida de 1879 i restes de murs laterals amb una base de pedra a la calçada.
- el tram del Molí de Can Viladés amb restes empedrat.

CAMÍ VELL DE CAN VILADÉS: és un tram de Camí Ral, un camí empedrat actualment tallat per la carretera asfaltada. Es va localitzar durant les prospeccions de 1995.

CAN VILADÉS II: possible lloc d'habitació d'època romana on no s'ha localitzat estructures només s'han documentat fragments de ceràmica romana en superfície registrats durant les prospeccions de 1995.

VIL·LA DE SANT AMANÇ: l'any 1993 es van descobrir les ruïnes arqueològiques de la vil·la romana de Sant Amanç durant la realització del catàleg del patrimoni arquitectònic, històric i paisatgístic de Rajadell. Tanmateix en aquell moment es va documentar la destrucció que la construcció de la carretera N-141b va fer al jaciment. Posteriorment el projecte de construcció de l'Eix Transversal de Catalunya (C-25) fou el motiu per dur a terme una intervenció arqueològica amb caràcter d'urgència en aquesta zona. L'excavació de la vil·la romana es va duu a terme de l'any 1996 al 1999, sota la direcció tècnica de A. Martín i J. Alemany (Arqueociència).

El conjunt arqueològic de Sant Amanç de Viladés és format per restes d'època ibèrica, una vil·la d'època romana i un assentament altmedieval. Les restes conservades en l'actualitat correspon amb la planta de la vil·la del baix imperi. El jaciment està dividit en dues parts ja que la carretera C-25 el travessa d'est a oest. El sector nord es correspon amb la zona residencial o *pars urbana*, d'estructura allargada, on es localitzen les habitacions nobles i el conjunt de termes. El sector sud es troba en un terreny més planer i era destinat a la zona industrial i de treball (*pars rústica*).

A l'extrem occidental de la vil·la hi havia uns banys, caracteritzats per diferents espais climatitzats, amb àrees d'aigua calenta, tèbia i freda i amb el forn per escalfar el conjunt.

El cos principal de la zona residencial el formen tres estances, una de les quals conservava un mosaic policrom. L'original es troba al Museu Comarcal de Manresa, i a l'ajuntament de Rajadell se'n pot veure la reproducció d'una part.

En el jaciment s'han realitzat quatre intervencions arqueològiques, el 1996, el 2005, el 2009-2010 i el 2011.

- La intervenció que es dugué a terme l'any 1996 no va afectar la totalitat del jaciment. En quedaren exclosos una franja que quedava fora de l'àrea d'expropiació a l'extrem sud del jaciment i un sector al nord, on es localitzaren algunes estructures d'època ibero-romana, i que no tenen relació estructural amb la resta de la vil·la.

A la *pars urbana* s'identificaren diverses fases cronològiques que van des d'època augustal fins a època baix imperial (segles I-IV). De l'última fase és de la que es conserven les habitacions nobles. En una d'elles es localitzà un mosaic policrom amb motius geomètrics i sense medalló central.

La *pars rústica* es troba situada en una terrassa inferior a la part noble. Les estructures d'aquesta zona es trobaven més malmeses.

Cal destacar que a la part occidental del jaciment es conserva una retícula de fonaments d'època medieval que continuen cap al sud i no van ser totalment excavats.

- El 2005 es va dur a terme una intervenció arqueològica de caire preventiu com a fase prèvia a la realització del projecte de desdoblament de l'Eix Transversal en el tram de Les Olugues-Manresa. La prospecció es va realitzar mitjançant rases en aquells

sectors on el projecte de l'obra afectava les àrees d'expectativa arqueològica i el seu entorn.

- Del 2008 al 2011 dins del projecte del Desdoblament de l'Eix Transversal. Carretera C-25, del PK 117+095 al 132+380, tram Aguilar de Segarra a Manresa es van realitzar un seguit d'intervencions arqueològiques on es van documentar diverses estructures relacionades amb la *parts rustica* de la vil·la romana de Sant Amanç, una construcció rectangular, tres lacus i altres estructures de magatzem. Tanmateix es varen localitzar diversos morts.

5. MOTIVACIONS I OBJETIUS DE LA INTERVENCIÓ

Les actuacions que han motivat la intervenció arqueològica a la zona de Rajadell són les obres del Desdoblament de l'Eix Transversal. Carretera C-25, des del PK 117+095 al 132+380, en el tram Aguilar de Segarra a Manresa, al municipi de Rajadell (Bages). Els treballs projectats per la realització del projecte comportaran el rebaix i la modificació sistemàtica del paisatge.

La importància històrico-arqueològica de la zona ve donat per:

- A la zona sud hi ha la vil·la de Sant Amanç d'època romana segmentada per la construcció de la carretera N-141b. Aquest jaciment es va excavar entre els anys 1996 al 1999, documentant-se la *pars urbana* i *pars rustica* d'una vil·la d'època baix imperial⁵.
- Amb motiu del projecte de desdoblament de la carretera C-25 es van realitzar una prospecció de tots els rebaixos de la capa vegetal que s'han realitzat durant la construcció d'aquesta obra. Aquest seguiment va permetre la documentació de diversos elements històrics, estructures relacionades amb les feines agrícoles que fins a la data es varen dur a terme.⁶

Els objectius són la localització de tots els elements arqueològics, documentar-los en planta, definir, si es possible, les seves funcions i establir llurs cronologies. Així mateix s'ha de registrar totes les restes arqueològiques i recuperar la informació necessària per poder establir les diferents fases d'ocupació del paisatge.

---

⁵ ALEMANY i MARTIN, 1999.

⁶ ESPEJO, 2011.

6. METODOLOGIA

La metodologia de la intervenció arqueològica a la zona nord de l'estació de Rajadell va venir determinada pels treballs de rebaix que l'obra va realitzar als terrenys que hi ha a l'oest de la carretera de l'estació (BV-3012). En un primer moment la presència de l'arqueòleg/a havia de estar durant les tasques d'exhumació de la capa vegetal però la direcció d'obra no va comunicar les seves intencions fins que ja s'havien dut a terme gran part d'aquests rebaixos.

Així doncs, la nostra feina va venir marcada per l'observació del camp de l'est un cop la capa vegetal ja estava extreta i per la inspecció de les tasques d'excavació de les terres en la part més al sud on encara restava part de la capa vegetal que es va retirar durant els treballs d'excavació de terres. Per aquest motiu gran part del predi ja li mancava la capa vegetal i no es va poder realitzar la prospecció simultàniament als rebaixos del nivell vegetal, tal i com hauria de ser preceptiu.

La metodologia emprada, sistemàtica i adequada s'inspira en el mètode de registre utilitzat per E. C. Harris i per A. Carandini⁷.

El repertori estratigràfic es fonamenta en el ús d'un registre codificat, UE (Unitats Estratigràfiques), de tradició anglosaxona, que consisteix en dibuixar les plantes parcials on s'acoten tots els nivells físics extrets i en la fotografia de les UE.

Paral·lelament a aquesta labor s'ha anat confeccionant la documentació planimètrica general, topogràfica i fotogràfica del jaciment.

---

⁷ HARRIS, 1991 i CARANDINI, 1997.

7. DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS

A continuació descrivim els treballs i les resultats obtinguts en aquesta intervenció arqueològica que s'ha dut a terme al camp est del treballs de terrera situats al nord de l'estació de Rajadell.

Estratigrafia del jaciment

Al jaciment s'ha registrat una estratigrafia bàsica donat que a la zona ha patir sistemàticament els rebaixos del terreny per part de l'ús intensiu d'aquest camp per a tasques agrícoles. Els treballs de construcció del Desdoblament de l'Eix Transversal (C-25) han eliminat la capa vegetal i van deixar a la vista el substrat geològic, d'aquesta manera tan sols s'ha pogut establir una estratigrafia de dos nivells:

- **UE 1** és l'estrat que cobria tot el jaciment, se'l denomina nivell superficial doncs era on es localitzaven els camps de conreu. Està compostat per argiles amb un component orgànic i amb nombroses intrusions vegetals, arrels dels arbres fruiters contemporanis i restes de vinyes.
- **UE 2** és el substrat geològic format per llims de color taronja i marró clar amb capes de carbonatacions. A algunes zones hi ha una capa de roca i en altres hi ha grans bossades de graves i esquists de potència diversa.

Els demés nivells estratigràfics documentats són els que corresponen a les estructures agrícoles: rases de vinya i retalls per encabir-hi arbres fruiters.

Descripció dels treballs

La segona intervenció arqueològica al camp est dels terrenys situats al nord de l'estació de Rajadell, va realitzar-se entre el catorze i el quinze de febrer de 2012. Els treballs realitzats van consistir, en un primer moment, en la inspecció ocular dels camps on ja s'havien realitzat els rebaixos de, pràcticament, la totalitat de la capa vegetal. Un cop localitzats els diversos elements que podrien ser estructures arqueològiques es va netejar a mà a fi de comprovar la seva importància històrica o bé la seva relació amb els treballs agrícoles que s'havien portat a terme fins a l'ocupació del terreny per part de les obres del desdoblament de la C-25.

Un cop es van netejar i delimitar els diferents elements detectats es va arribar a la conclusió de que totes les alteracions de color i formes documentades en el solar situat més a l'oest

corresponien a rases de conreu, possiblement vinya, i a retalls d'arbres fruiters que estaven ubicats al camp abans de les obres de construcció.

Tanmateix es va fer el seguiment de l'excavació de les terres que hi havia a la banda més septentrional del camp ja que era la zona on encara restaven terres vegetals i era un punt susceptible de documentar alguna evidència arqueològica. Un cop la màquina va retirar les terres antropitzades i va quedar clar que la resta de material extret eren nivells geològics es va deixar de fer el control arqueològic.

Resultats de la intervenció arqueològica

La prospecció realitzada al camp est de la zona situada al nord de l'estació de Rajadell no han donat positiu en quant a estructures històriques o arqueològiques, tan sols s'han documentat diversos elements relacionats amb les feines del camp, conreu de vinya i diversos arbres fruiters.

Així doncs podem concloure, al igual que al camp nordoest, prospectat al desembre, que no s'ha detectat cap vestigi arqueològic en aquesta segona prospecció arqueològica a la zona.

8. CONCLUSIONS

La intervenció als camps del nord de l'estació de Rajadell, en aquest cas als terrenys situats més a l'est, ha permès la comprovació de l'inexistència d'evidències arqueològiques en aquesta zona.

Recomanem, però, el control de qualsevol moviment de terres que es pugin realitzar a la zona a fi de comprovar l'existència o no d'estructures arqueològiques i per si es poden evidenciar la continuïtat de les estructures agrícoles documentades al llarg dels diversos controls i prospeccions arqueològiques que s'han dut a terme al llarg d'aquesta obra.

9. BIBLIOGRAFIA

- CARANDINI, A., 1997: *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica*. Crítica. Barcelona.
- DALMAU, R., 1975: *Els castells catalans*. Barcelona.
- DÍAZ, J., 2004: *Informe de l'excavació de la barraca de vinya de Pere Roll (Puig-Reig), localitzada a les obres de construcció del nou tram de la carretera C-16, Eix del Llobregat, de Barcelona a Puigcerdà. Tram: Puig-Reig–Berga*. Memòria Inèdita.
- ESPEJO, J., 2008: *Informe del control i prospecció arqueològica del desdoblament de l'Eix transversal. Carretera C-25, PK 117+095 al 132+380. Tram Aguilar de Segarra-Manresa (Rajadell, Bages)*. Memòria inèdita.
- ESPEJO, J., 2011: *Memòria del control i prospecció arqueològica del desdoblament de l'Eix transversal. Carretera C-25, PK 117+095 al 132+380. Tram Aguilar de Segarra-Manresa (Rajadell, Bages)*. Memòria inèdita.
- FABRE, G., MAYER, M., RODÀ, I. 1984: *Inscriptions romaines de Catalogne. – I. Barcelone (sauf Barcino)*, París. Pàg. 67-68.
- GONZALEZ, JR., 1979: "Notes d'Arqueologia de Catalunya" a *Informació Arqueològica* núm. 30. Barcelona.
- GONZÁLEZ VILLAESCUSA, R., 2001: *El mundo fumentario romano en el País Valenciano*. Casa de Velázquez-Instituto Alicantino de Cultura "Juan Gil Albert". Pàg. 131-134.
- HARRIS, E.C., 1991: *Principios de estratigrafía arqueológica*. Crítica. Barcelona.
- JUNYENT, E., 1986: "El poblament ibèric a l'àrea ilergeta" a *6e col·loqui Internacional d'Arqueologia de Puigcerdà*. Puigcerdà.
- JUNYENT, E.; LAFUENTE, A.; LOPEZ, J.B., 1994: "L'origen de l'arquitectura en pedra i l'urbanisme a la Catalunya occidental" a *Cota Zero* núm. 10. Vic.
- MALUQUER DE MOTES, J., 1986: "Apèndix d'arquitectura i urbanisme ibèrics a Catalunya" I.A.P.U.B. Barcelona.
- MARTÍN, A.; ALEMANY, J., 1999: *Memòria de les intervencions arqueològiques a la vil·la romana de Sant Amanç (Rajadell, Bages)*. Memòria Inèdita.

PIERA, J.; RIO, M., 2010: *Memòria de la intervenció arqueològica als entorns de la vil·la romana de Sant Amanç (Rajadell, Bages)*. Memòria Inèdita.

PIÑERO, J., 1994: "Noves dades sobre arqueologia romana a Rajadell: la vil·la de Sant Amanç i altres jaciments" a *Dovella* 47. Manresa. Pàg. 29-36.

SUAU, L., 2005: *Memòria arqueològica de la intervenció a la vil·la romana de Sant Amanç (Rajadell, El Bages)*. *Desdoblament de l'Eix Transversal ctra. C-25 (Pk 87+700 al Pk 132+300) Tram Les Olugues-Manresa*. Memòria Inèdita.

VIDAL-VILASECA, 1981: *El romànic de la Segarra*. Barcelona.

10. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

Documentació fotogràfica

Foto núm.1, vista general cap al norddest del camp abans de realitzar-se els rebaixos de la capa vegetal.

Foto núm.2, vista general cap al norddest del camp després de realitzar-se els rebaixos de la capa vegetal.

Foto núm.3, vista cap al sud del camp, després de realitzar-se els rebaixos de la capa vegetal.

Foto núm.4, rasa de conreu o retall per encabir-hi un arbre fruter i afloraments de la capa carbonatada.

Foto núm.5, inici dels treballs d'extracció de terres.

Foto núm.6, treballs d'excavació de terres.

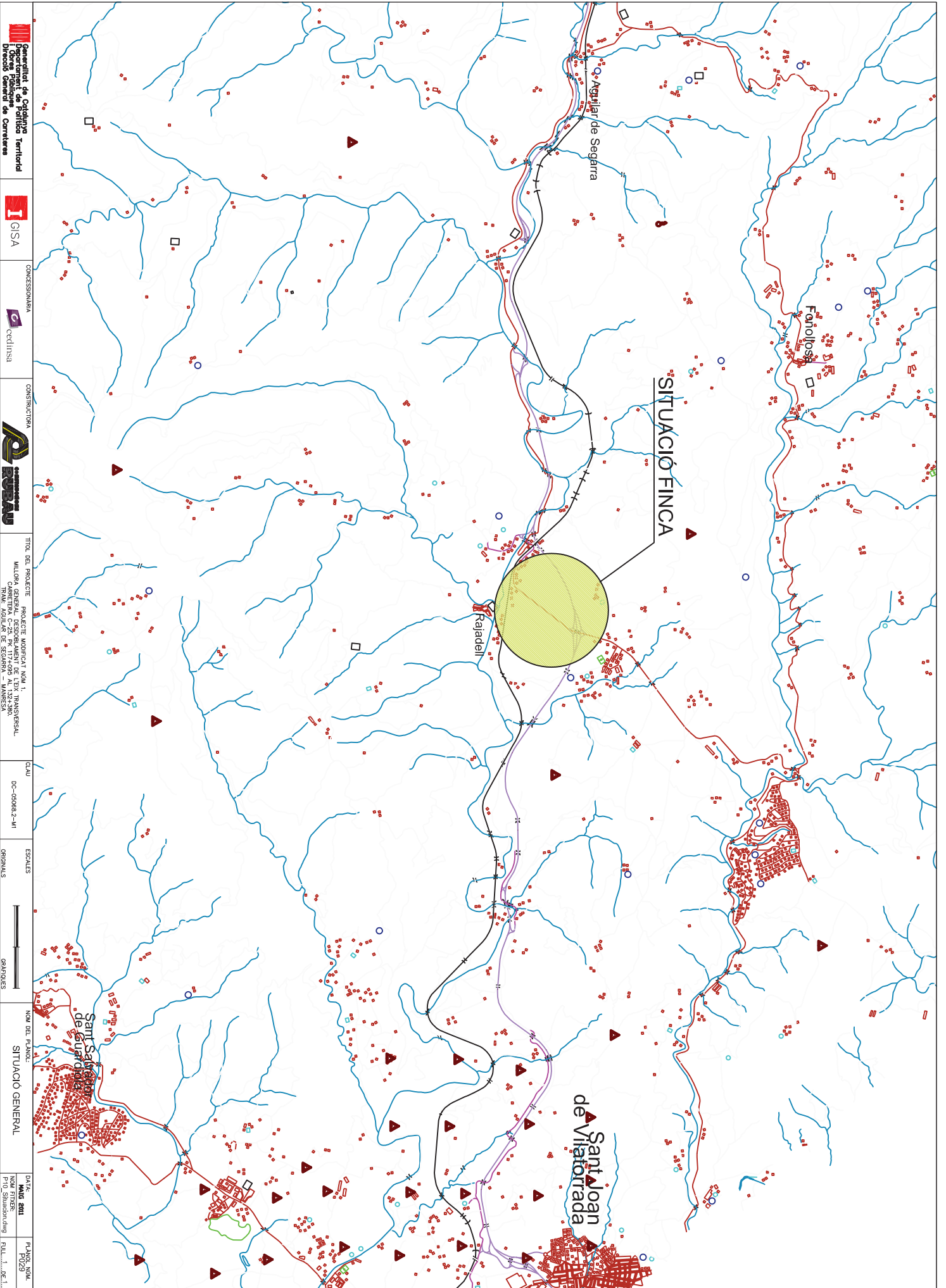
Foto núm.7, estratigrafia del camp est.

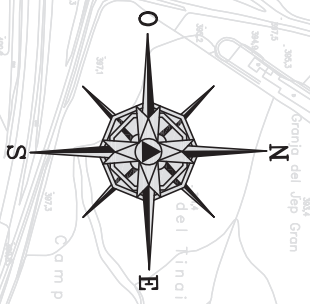
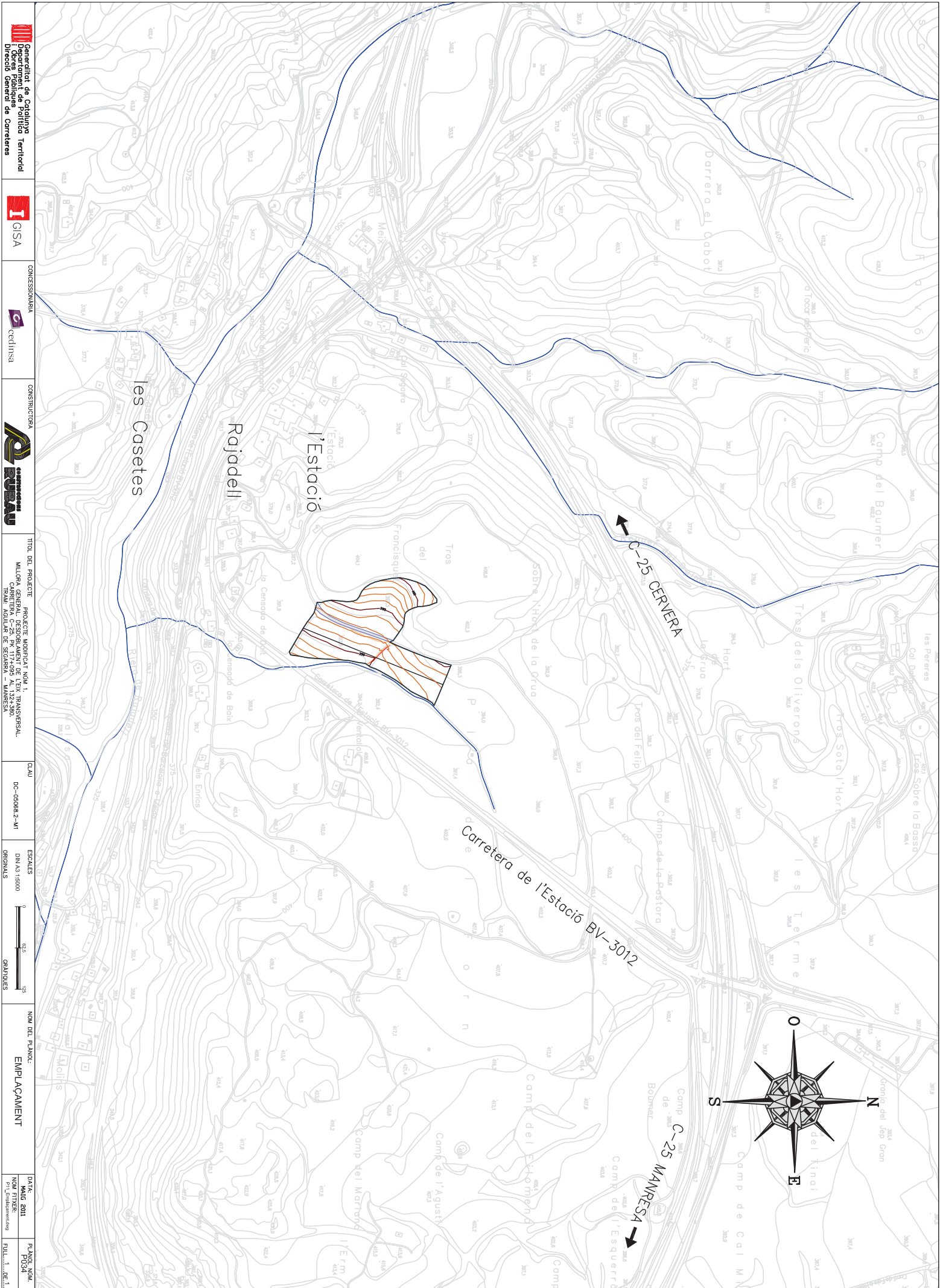
Foto núm.8, treballs d'excavació e les terres on apareixen les capes de carbonatacions.

Documentació planimètrica

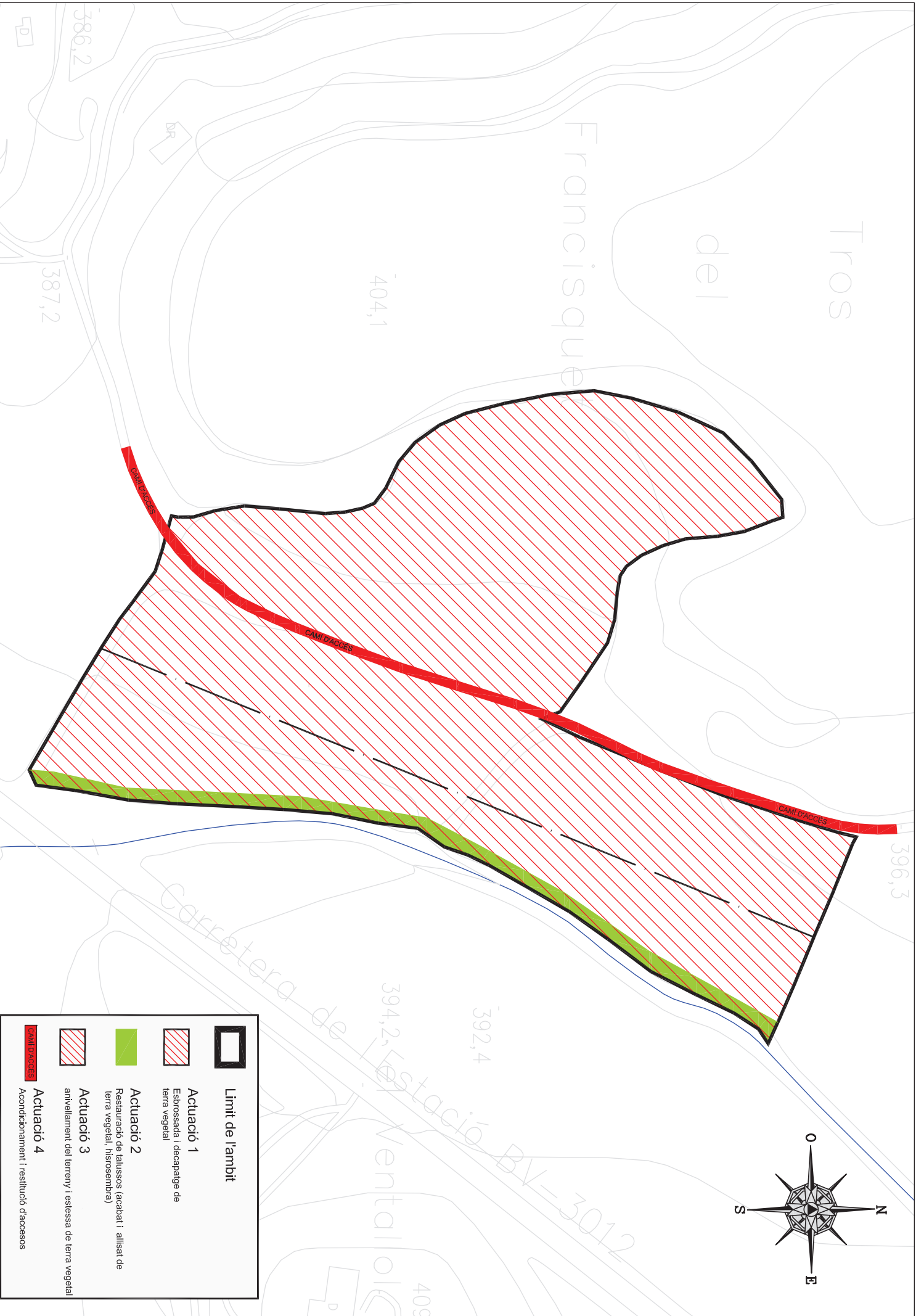
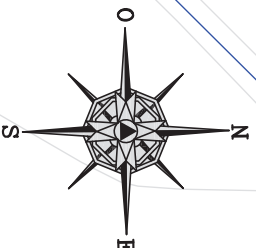

				<p>TÍTOL DEL PROJECTE: PROJECTE MODIFICAT NÚM. 1 TRANSVERSAL, MILLORA SENSIBILITAT I TIRANERIA, CARRETERA C-25 PK 117+005 AL 120+300 TRAM: AGUILAR DE SEGARRA - MANSISA</p>	<p>CAU: DC-090862-M1</p>	<p>ESCALES: ORIGINALS</p> <p>NOM DEL PLANO: SITUACIÓ GENERAL</p> <p>DATA: MAIG 2011</p> <p>NOM FITXER: P10_Situacio.dwg</p> <p>PLANO: P029</p> <p>FULL: 1 DE 1</p>
--	--	--	--	---	--------------------------	--

				TÍTOL DEL PROJECTE MILLORA GENERAL D'ESCALAMENT DE L'ENY TRANSVERSAL TRAM: AGUILANS DE SECURDA - MANRESA	ICLAV DC-0508B-2-M1	ESCALES DIN A3 1:8000 GRÀFICQUES	NOM DEL PLANO: EMPLAÇAMENT	DATA: MAIG 2011 NOM FITXER: B11_Emplaçament.dwg PLANO: P004
--	--	--	--	---	-------------------------------	---	--------------------------------------	---

	Limit de l'àmbit
	Actuació 1 Esbrossada i decapatge de terra vegetal
	Actuació 2 Restauració de talussos (acabat i allisat de terra vegetal, hidrosembra)
	Actuació 3 antivallament del terreny i estessa de terra vegetal
	Actuació 4 Acondicionament i restitució d'accesos

Generitat de Catalunya Territorial
Obres Públiques
Direcció General de Carreteres

IGISA

CONCESSIONÀRIA
cedinsa

CONSTRUCTORA
RUBAU

TÍTOL DEL PROJECTE
 MILLORA GENERAL, DESDOBLAMENT DE LIX TRANSVERSAL
 "TRAM: ADIL·LAR DE SECARERA - MANRESA"

CLAU
 DC-09068-2-MI

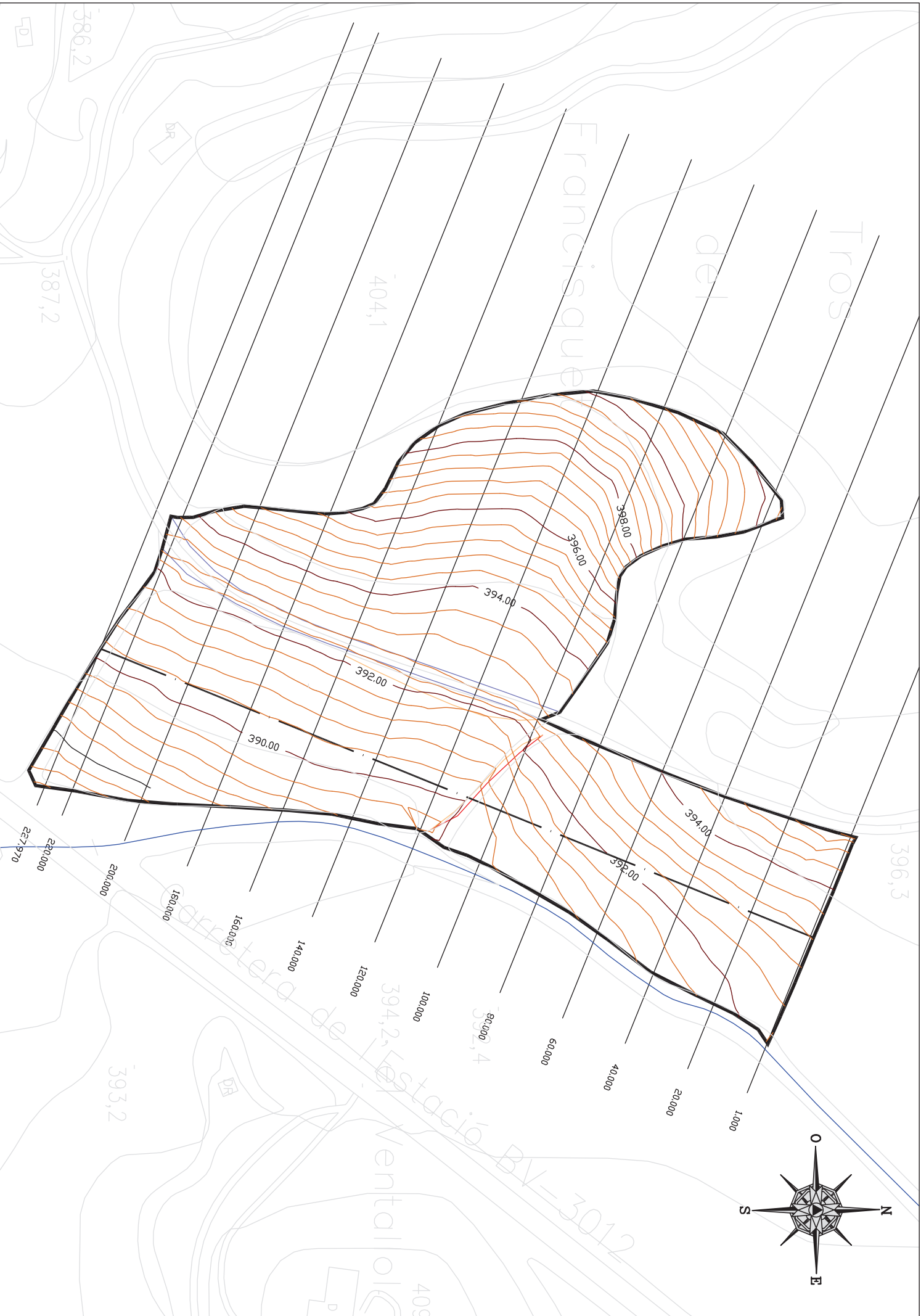
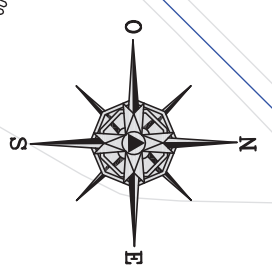
ESCALES
 DIN A3 1:1000
 ORIGINALS

NOM DEL PLANC
 MESURES CORRECTORES

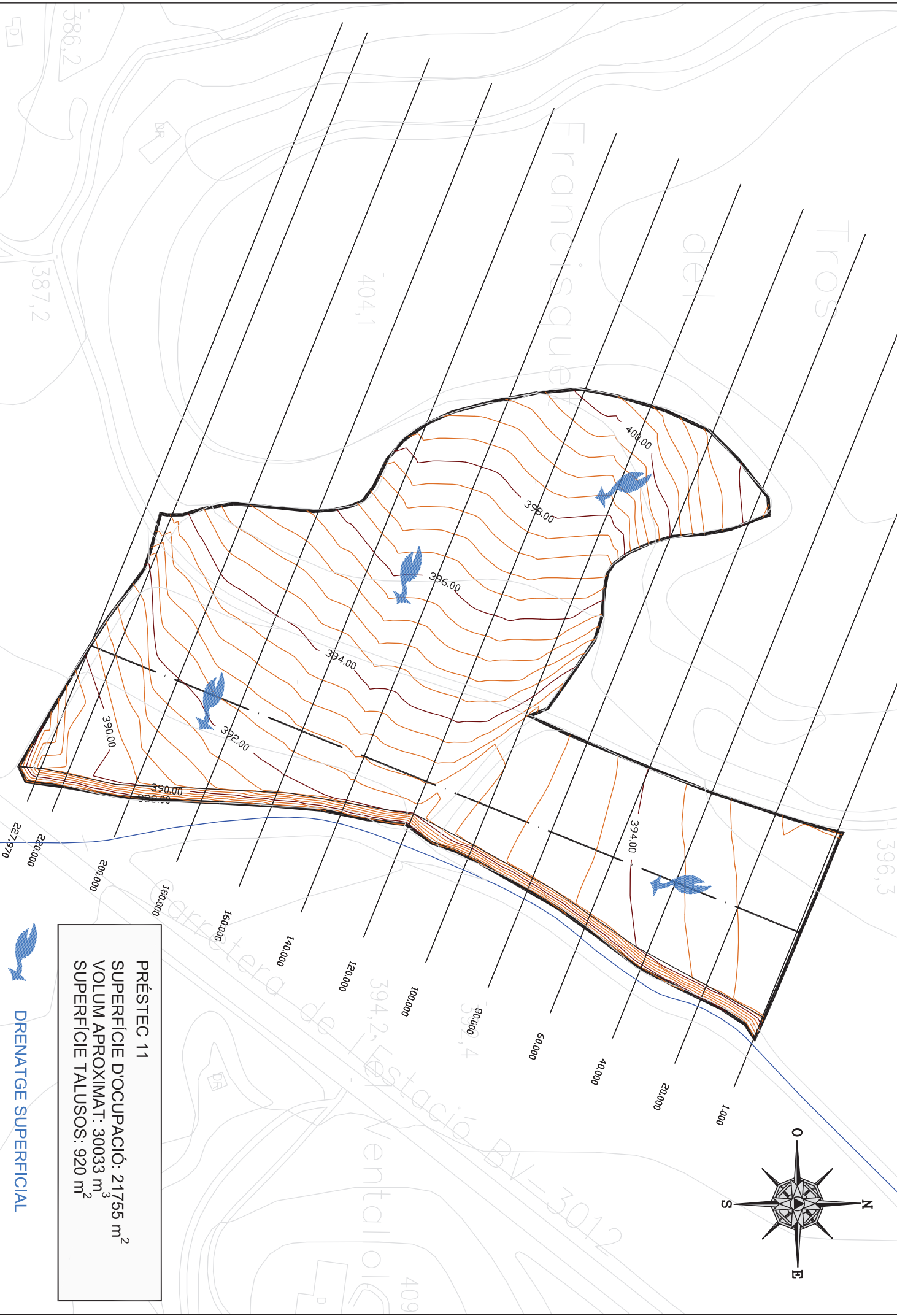
DATA:
 JULIOL 2011
Fitxer: C:\Users\concedidors\My Documents\...

PLANC NOM:
 7 DE 1

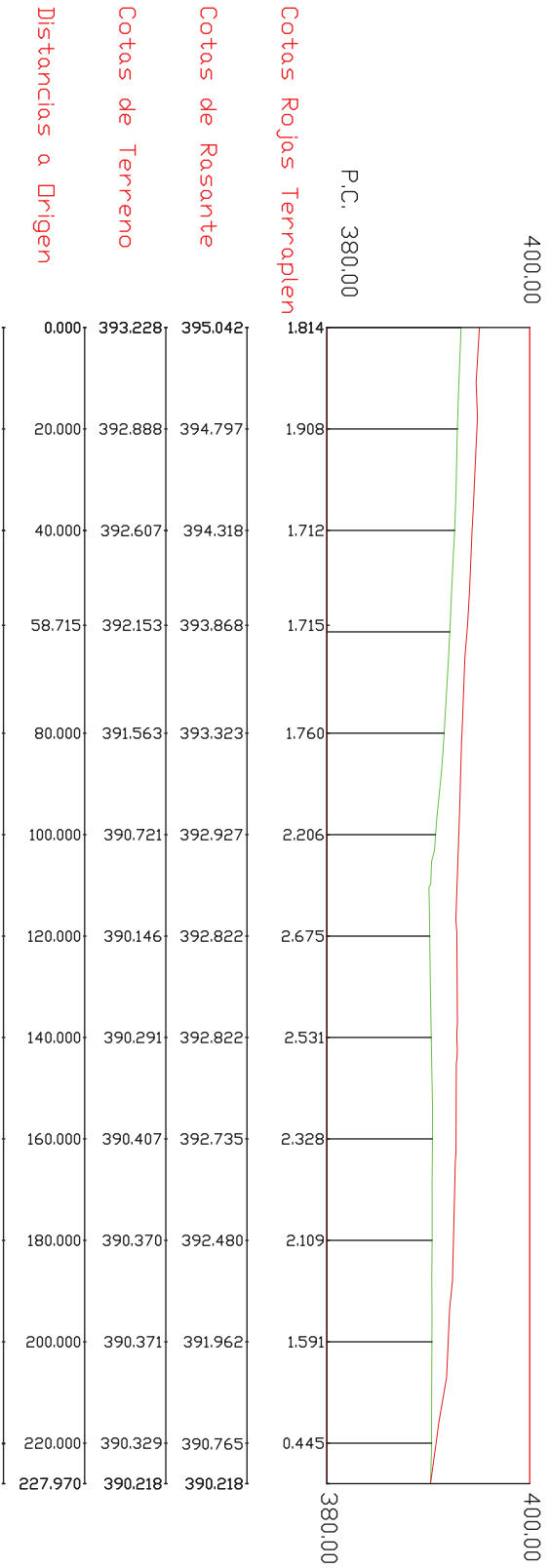
 Generalitat de Catalunya Territorial i Obres Públiques Direcció General de Carreteres	 GISA	CONCESSIONARIA cedinsa	CONSTRUCTORA RUBAU	TÍTOL DEL PROJECTE PROJECTE MODIFICAT NÚM. 1 MILITIA GENERAL. DESDOBLAMENT DE L'EX TRANSVERSAL "TRAM. ASILLAR DE SECABERA - VANDRESA"	CLAU DC-09098-2-MI	ESCALES DIN A3: 1:1000 ORIGINALS	NOM DEL PLANO: TOPOGRÀFIC ESTATÍSTIC	DATA: JULIOL 2011 NOM FITXER: PT_Topografia	PLANO: 1 NOM: 1
---	---	--	--	---	-----------------------	--	--	--	--------------------------

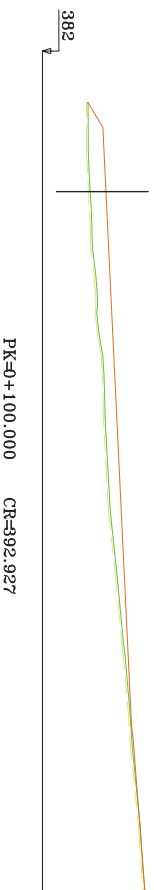
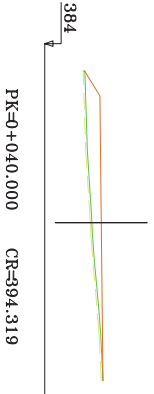
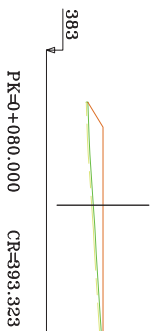
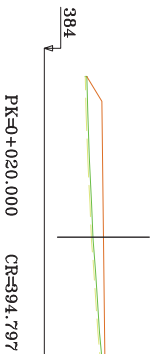
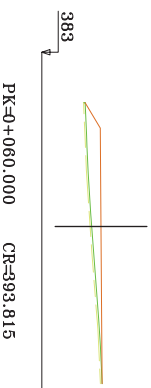
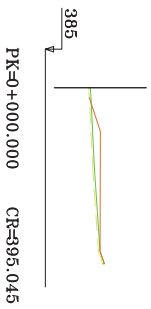
PRÉSTEC 11
 SUPERFÍCIE D'OCCUPACIÓ: 21755 m²
 VOLUM APROXIMAT: 30033 m³
 SUPERFÍCIE TALUSOS: 920 m²

DRENATGE SUPERFICIAL

ESCALAS { HORIZONTAL = 1000
VERTICAL = 500

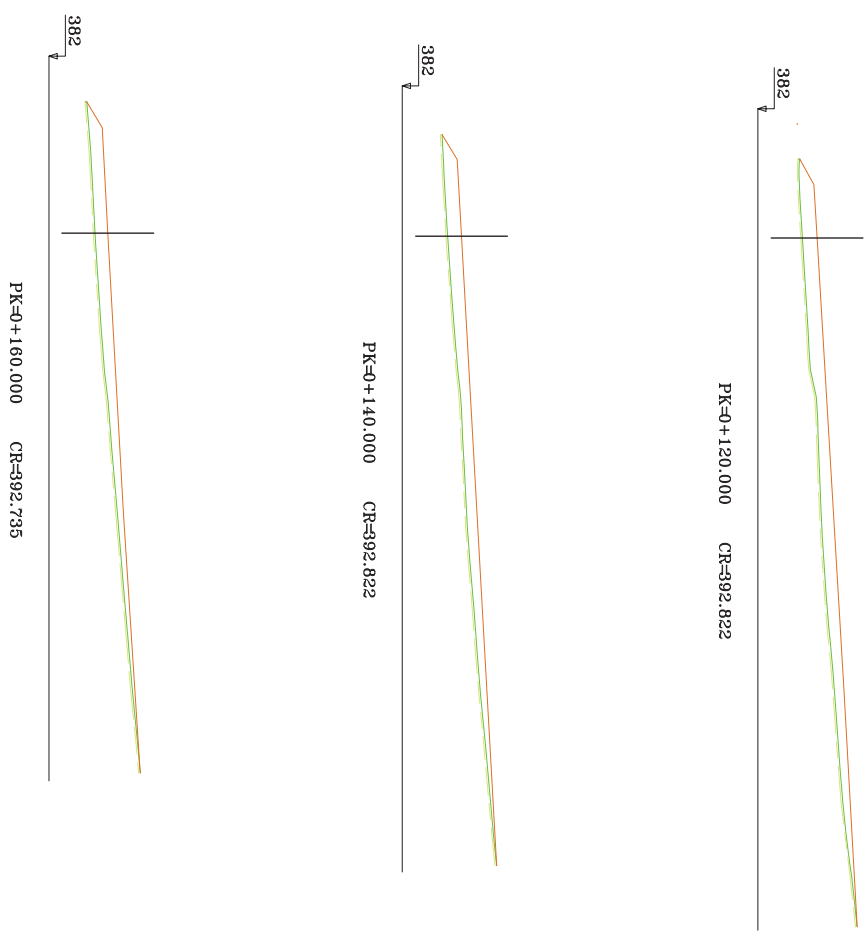

— TERRENY INICIAL
— TERRENY FINAL

ESTAT INICIAL
ESTAT FINAL

 ESTAT INICIAL
 ESTAT FINAL

 ESTAT INICIAL
 ESTAT FINAL

